

LUNDS UNIVERSITET

Barnperspektivet på ekonomiskt bistånd

- En kvalitativ studie om yrkesverksammas erfarenheter av att arbeta med barnperspektivet vid handläggningen av ekonomiskt bistånd

Lejla Idrizovic
Kandidatuppsats
VT 2019
Handledare: Lars Harrysson

Abstract

Author: Lejla Idrizovic

Title: The child perspective in financial aid

Supervisor: Lars Harrysson

The purpose of this study was to examine social workers experiences of the work with a child perspective when dealing with financial aid. A qualitative study with four semi-structured interviews with social workers was performed. The sample was made through purposive sampling of social workers in the department of financial aid in different municipalities in northwest Skåne. The results of the interviews were analyzed with the help of Michael Lipsky's theory of street-level bureaucrats and their discretion. The results of the study showed that the respondents had relatively similar views on the child perspectives implications in the work with financial aid. The result showed that there is a child perspective within the work but not as big as the social workers would like. The majority of the respondents confirmed that they have little direct contact with the children and didn't not know much about their needs. They responded that they didn't have the time to look at the different clients as an individual case because of the workload. The result also showed that the social workers had a large discretion, but that they are largely governed by laws and guidelines in the workplace. Furthermore the social workers do have the opportunity to provide assistance to children families even though they did not have the right to financial aid, since they have the child perspective in mind.

Key words: child perspective, financial aid, social worker, street-level bureaucracy

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	3
1.2 Syfte	5
1.3 Frågeställning	5
2. Begreppsdefinitioner	5
3. Kunskapsläget	7
4. Teoretisk utgångspunkt	12
4.1 Gräsrotsbyråkrat	12
4.2 Handlingsutrymme	13
5. Metod	14
5.1 Metodologiska överväganden	14
5.2 Urval	15
5.3 Tillvägagångssätt	16
5.4 Bearbetning och analys	17
5.5 Metodens tillförlitlighet	18
5.5.1 Äkthet	20
5.6 Forskningsetiska överväganden	20
6. Resultat och analys	21
6.1 Vikten av barnperspektivet	22
6.2 Beaktandet av barnperspektivet	24
6.3 Barnens delaktighet	27
6.4 Möjligheter med barnperspektivet	29
6.5 Är barnperspektivet en rutin?	30
6.6 Tidsbrist	32
6.7 Hur mycket kan socialsekreteraren göra?	34
7. Avslutande diskussion	38
8. Referenslista	39
Bilaga 1	43
Bilaga 2	44

1. Problemformulering

Under 2017 betalade kommunerna i Sverige ut ekonomiskt bistånd med 10,7 miljarder kronor till 215 000 hushåll som fick ekonomiskt bistånd någon gång under året (Socialstyrelsen u.å.b). Under året var det cirka 408 000 biståndsmottagande och av dessa var 144 000 barn (ibid). Antalet barn i biståndshushållen var nästan lika många under 2017 som de tre senaste åren och antalet barn i hushållen med långvarigt bistånd har även varit relativt konstant de senaste åtta åren (Socialstyrelsen 2018:2).

Enligt Socialtjänstlagen 2 kap. 1§ har varje kommun det yttersta ansvaret för att den enskilde ska få det stöd och hjälp som den behöver. Socialnämnden ska även verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden (SFS 2001:453).

Socialtjänsten har i arbetet med ekonomiskt bistånd huvuduppgiften att hjälpa de individer som på grund av olika skäl inte kan klara av sin egna försörjning (Socialstyrelsen u.å.c). Det ekonomiska biståndet är en behovsprövad bidragsform som är skapad efter att vara en tillfällig insats för individen för att garantera individen en skälig levnadsnivå (Socialstyrelsen 2015a:9). Det ekonomiska biståndet är det yttersta skydds nätet för individen och är ett komplement när alla andra möjligheter är uttömda. Att den enskilde har ekonomiska problem kan bero på att individen inte kan försörja sig själv på grund av olika anledningar som exempelvis arbetslöshet, sjukdom eller andra hinder (Socialstyrelsen u.å.a). Individen kan då vara berättigad ekonomiskt bistånd för att hjälpa med dennes försörjning (ibid). Socialtjänsten ska även bevilja ekonomiskt bistånd tills att målet är uppnått på så sätt att tillförsäkra dessa individer en skälig levnadsnivå (Socialstyrelsen 2015a:9).

Utredningen av det ekonomiska biståndet ska vara individuell och behovsprövad till varje individs egna och specifika omständigheter (Socialstyrelsen 2015a:9). Rätten till ekonomiskt bistånd regleras i Socialtjänstlagen 4 kap. 1 § (SFS 2001:453). När det finns barn med i utredningen av det ekonomiska biståndet ska socialsekreteraren enligt Socialstyrelsen undersöka

barnets situation genom att exempelvis prata med föräldrarna eller direkt med barnet (Socialstyrelsen 2015b). I tidigare studier har det visats att detta inte förekommer särskilt ofta i praktiken. I en studie som socialsekreterare Johanna Stridh har genomfört har föräldrarna till barnen på ekonomiskt bistånd uttryckt att socialsekreterarna inte pratade om barnen eller ställde frågor om dem (Stridh 2010:16). Även Barnombudsmannens har undersökt barnens delaktighet i beslut som rör barnen. I de studerade myndigheterna var det totalt 54 av 84 myndigheter som inte inhämtade några synpunkter alls från barn och unga i beslut som rör dem (Barnombudsmannen 2007:17). Och det var endast 34 myndigheter som hade goda erfarenheter av att låta barn komma till tals i besluten (Barnombudsmannen 2007:19).

Det finns ingen riktig definition av begreppet och innebörden av barnets bästa, det beror på sammanhanget och på barnets enskilda situation (Ponnert 2015:45). Barnets bästa ska beaktas i besluten och det ska även dokumenteras på vilket sätt detta har skett, oberoende på om det är avgörande för beslutet eller inte (Socialstyrelsen 2015b). Trots detta skriver Barnets Rätt I Samhället, BRIS (u.å), att de får samtal från barn som upplever att deras familj inte har pengar och att de själva upplever att de är fattiga. Att leva på marginalerna är påfrestande för de vuxna och även för barnen. Att ha ont om pengar skapar oro, nedstämdhet och även en känsla av uppgivenhet skriver BRIS (u.å). Begreppet barnperspektiv har Barnkonventionen som grund och kan definieras som barnets perspektiv. FN konventionen om barns rättigheter kallas även Barnkonventionen och innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn (Unicef u.å). När ett barn växer upp i ekonomisk utsatthet har det inte enbart materiella konsekvenser på barnet utan påverkar även barnets möjligheter, inte minst inom sociala områden där att inte ha pengar kan leda till utanförskap (Socialstyrelsen 2015a:8). Forskning har även visat sambandet mellan ekonomisk utsatthet och svagare skolprestation, och barn som växer upp i familjer som innehar ekonomiskt bistånd har det även svårare att etablera sig på arbetsmarknaden som vuxna (ibid).

Barnombudsmannen genomförde en undersökning där 84 myndigheter undersöktes och det förekom att totalt 45 myndigheter inte hade direktiv om hur Barnkonventionen ska tillämpas i

arbetet (Barnombudsmannen 2007:15). Det var även 73 myndigheter som inte hade antagit en utbildningsplan för Barnkonventionens genomförande (ibid). Enligt tidigare studier har det visats att det saknas ett barnperspektiv vid handläggningen av ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen 2015a:7). Socialstyrelsen har även genomfört en studie där tre förvaltningar i Sverige studerades och i varje förvaltning granskades 100 slumpmässiga personakter ett år bakåt i tiden. Resultatet visade ett svagt dokumenterat barnperspektiv i ärendena på samtliga tre förvaltningar (ibid). Eftersom att tidigare forskning har visat att det saknas ett barnperspektiv vid handläggningen av ekonomiskt bistånd är det av relevans för socialt arbete att undersöka hur socialsekreterare i praktiken använder barnperspektivet vid handläggningen av ekonomiskt bistånd.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka socialsekreterares erfarenheter av arbetet med ett barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd.

1.3 Frågeställning

1. Hur beaktar socialsekreterare barnperspektivet vid handläggningen?
2. Hur uppfattar och förhåller sig socialsekreterare till handlingsutrymmet vid handläggning när de fattar beslut utifrån ett barnperspektiv?

2. Begreppsdefinitioner

I följande avsnitt kommer jag att redogöra för studiens centrala begrepp som kommer att användas. Begreppen som kommer att användas är *barnperspektiv*, *beakta*, *ekonomiskt bistånd* och *socialsekreterare*.

Barnperspektiv - Barnperspektivet är ett begrepp som används ofta men saknar en allmänt accepterad definition, eftersom forskning om barnperspektivet ofta halverar begreppet att

antingen studera barnets perspektiv eller vuxenvärldens perspektiv på barn (Socialstyrelsen 2015a:10). FN konventionen om barns rättigheter kallas Barnkonventionen och innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn (Unicef u.å) och har barnperspektivet som grund. Barnkonventionen är ett rättsligt internationellt bindande avtal och står fast att barn är egna individer som har egna rättigheter och är inte vårdnadshavares eller vuxnas ägodelar. Barnkonventionen innehåller 54 artiklar med fyra grundläggande principer som alltid ska beaktas när det rör frågor som handlar om barn:

Artikel 2: Alla barn har samma rättigheter och lika värde.

Artikel 3: Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.

Artikel 6: Alla barn har rätt till liv och utveckling.

Artikel 12: Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad (ibid).

Begreppet barnperspektiv används traditionellt när barn varit föremål för socialtjänstens insatser och i handläggningen av ekonomiskt bistånd har barnperspektivet inte varit aktuellt då det är vuxna som ansöker om bistånd (Stridh 2010:14). Barnperspektivet och barnets bästa har som tidigare nämnts olika definitioner och varierar beroende på vilket sammanhang man pratar om. Begreppen kan förankras i Barnkonventionen, Socialtjänstlagen och i Socialstyrelsens riktlinjer (Näsman 2012:189).

Beakta - Synonymt till ta hänsyn till, tänka på och uppmärksamma. I denna studie används ordet beakta för att utreda hur socialsekreteraren tänker på och använder barnperspektivet i handläggningen av det ekonomiska biståndet.

Socialsekreterare - I denna uppsats kommer begreppet socialsekreterare motsvara personer som handlägger ekonomiskt bistånd.

Ekonomiskt bistånd - Synonymt till försörjningsstöd. Försörjningsstödet är behovsprövat efter varje individs behov. Det ekonomiska biståndet bygger på en social säkerhet som bygger på ett välfärdssystem som täcker upp individens ekonomiska behov för att tillförsäkra individen en skälig levnadsnivå (Walker 2005:4). Om en individ ska ha rätt till bistånd görs en utredning på

individens ekonomiska situation för att avgöra om den är berättigad bidrag från staten, även kallat needs test enligt Walker. Sedan görs en utredning om individen kvalificeras till det ekonomiska biståndet, även kallat means test (ibid).

3. Kunskapsläget

Med hjälp av olika databaser som bland annat Lubsearch, Swepub och Google Scholar har jag sökt relevanta vetenskapliga artiklar och relevant information som framgår i kunskapsläget. De sökord som användes var bland annat *barnperspektiv**, *ekonomiskt bistånd**, *handläggning**, *överbelastning**, *barnfattigdom** och *child poverty**. Relevant litteratur har även sökts utifrån relevanta begrepp.

Ekonomiskt bistånd har under tiderna beaktas ur ett vuxenperspektiv där barnet i familjen haft en dold roll (Socialstyrelsen 2015a:9). Sedan 1998 har det funnits instruktioner om att barnets situation ska utredas, beaktas och redovisas när en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommit till Socialtjänsten (ibid). För att ha ett barnperspektiv i handläggningen av ekonomiskt bistånd är det viktigt att man på en ledningsnivå anger i kommunens riktlinjer för ekonomiskt bistånd hur barnperspektivet ska tillgodoses och följa upp detta i riktlinjerna (Socialstyrelsen 2003:7). Det är även viktigt att socialsekreterarna har delegation och utrymme som gör det möjligt för dem att kunna bevilja familjen eller barnet ekonomiskt bistånd (ibid). På socialsekreterarnas nivå är det viktigt att bedöma vad som faktiskt är barnets bästa utifrån en helhetsbedömning med stöd av riktlinjer (Socialstyrelsen 2003:8). Även vid behov samråda med föräldrarna och tala med barnen för att bedöma vilket bistånd familjen behöver med hänsyn till barnets behov (ibid).

2003 publicerade Länsstyrelsen och Socialstyrelsen en gemensam rapport för att konkretisera barnperspektivet vid handläggningen av ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen 2015a:10). De punkter som ansågs viktiga var att i riktlinjerna ge socialsekreterarna möjligheten att bevilja högre biståndsnivåer till barnfamiljer och att utveckla kompetens samt metoder för att arbeta med barnperspektivet. Rapporten rekommenderade även att barnets situation och behov ska

uppmärksammas i handläggningen och att socialsekreteraren bör prata med barnet vid behovsbedömningen. Vikt skulle läggas på frågor som rör barnets umgänge med föräldrar, boende, fritid och hälsa (ibid). Rapporten publicerade även resultatet från Länsstyrelsens kontroll av 41 kommuner i Sverige avseende handläggning av ekonomiskt bistånd till barnfamiljer (Socialstyrelsen 2015a:10). Enligt rapporten hittade man brister i 78 procent av alla de granskade ärenden. Enligt granskningen var barnen osynliga i den större delen av ärendena och det saknades även beskrivningar av barnets situation även argument och resonemang kring hur beslutet eventuellt kan påverka barnet. Bedömningarna och besluten hade rutinerna inom förvaltningen till grund snarare än det individuella behovet barnet och familjen hade (ibid).

Ann-Christin Cederborg, professor i psykologi vid avdelningen för barn- och ungdomsvetenskap, skriver om barnperspektivet i myndigheters utredningsarbete med barn (Cederborg 2012:6). Barnperspektivet innefattar bland annat barns livssituationer och förutsättningar samt barns röster och möjliga risker. Cederborg lyfter ett bristande barnperspektiv med asylsökande barn, men hennes diskussion om det bristande barnperspektiv går även att användas i syfte till denna studie. Enligt Cederborg (2012:7) har forskning visat att myndigheter som bedömer barns erfarenheter och livssituation undersöker allvaret och frekvensen av utsattheten på olika sätt, detta kan förstås beroende på vilket ansvar myndigheten har. Resultaten i de studerade myndigheterna är eniga med att de exkluderar barnperspektivanalyser som berör barnets livssituation, förutsättningar, röster och möjliga riskfaktorer som kopplas till den forskningsbaserade kunskapen (ibid).

Enligt Socialstyrelsen (2015a:7) har flera undersökningar visat att det saknas ett barnperspektiv vid handläggningen av ekonomiskt bistånd. I studien som Socialstyrelsen genomfört har tre förvaltningar inom Sverige studerats. Utav dessa tre förvaltningar hade endast en förvaltning implementerat en metod som ska stärka barnperspektivet i utredningen av det ekonomiska biståndet, de andra två förvaltningarna saknade en sådan metod (ibid).

Riktlinjerna för handläggningen av ekonomiskt bistånd beslutas av kommunerna och varierar därför mellan olika kommuner (Socialstyrelsen 2015a:13). Riktlinjerna av de studerade förvaltningarna innehöll separata avsnitt om barnperspektivet där barnens situation alltid ska uppmärksammas. Beslut som rör barn ska överväga barnets konsekvenser innan beslut fattas och vid avslagsbeslut ska det även dokumenteras hur man resonerat. Enligt de riktlinjer som finns i de förvaltningar som studerats är att huvudansvaret ligger hos föräldrarna som utifrån sin förmåga och ekonomiska resurser ska säkerställa deras barns levnadsvillkor. Barnets behov ska även särskilt beaktas när en ansökan om nödbistånd inkommer (ibid). På samtliga förvaltningar var det mycket ovanligt att handläggarna pratade direkt med barnen om deras situation och behov (Socialstyrelsen 2015a:14). Samtal med barnen hade endast dokumenterats i sex procent av ärendena som granskades. Det var däremot vanligare att socialsekreteraren och klienten pratade om barnen, det förekom i 55 procent av fallen (ibid). Studiens resultat visade på att barnperspektivet förekom endast i 18 procent av de fall som granskades (Socialstyrelsen 2015a:16). De formuleringar som används i beslutsmotiveringen är ofta väldigt kortfattade och liknande och det förekommer inget utveckling av dokumentationen om hur perspektivet har beaktats. Det var endast sex av de studerade akterna som innehöll en dokumenterad barnkonsekvensanalys (ibid).

Forskaren i arbetsvetenskap Wanja Astvik (u.å.) skriver att socialtjänsten har haft problem de senaste åren med stor personalomsättning och hög arbetsbelastning (Astvik u.å.). Stress och arbetets organisering hänger ihop och den enskilda medarbetaren har ett eget ansvar att hantera obalansen mellan resurser och krav. Vilket har lett till att socialsekreterare tar till sig överlevnadsstrategier som sätter hälsan på spel. Wanja Astvik (u.å.) har genomfört en studie som har visat att obalansen mellan resurser och krav är den största orsaken till stress. Socialsekreterarna tvingas därmed ta till sig strategier som utsätter hälsan eller kvaliteten i arbetet för fara. De har det svårt att kunna genomföra arbetet på ett tillfredsställande sätt då de tar med arbetet hem, arbetar över eller har en hög sjuknärvaro. För att minska stressen tar socialsekreterarna till sig strategier som att sänka ambitionen och att kompromissa med egna professionella bedömningar. Strategierna kan även handla om att förenkla arbetet eller att hoppa

över vissa saker i arbetet skriver Astvik. Situationen socialsekreterarna upplever är hopplös och de orkar inte heller engagera sig i arbetet (ibid).

Arbetsmiljöverket (2018) har genomfört en rapport om socialsekreterares arbetsmiljö. I rapporten framgår det att arbetsbelastningen för socialsekreterare inom socialtjänsten i Sverige har under en längre tid visat ett allvarligt läge (2018:16). Kontroller har visat allvarliga signaler på ohälsosamma arbetsmiljöförhållanden och resultatet av dessa arbetsmiljöförhållanden har visats i form av arbetsbelastad sjukfrånvaro med diagnosen psykisk ohälsa (ibid). I gruppsamtal som har genomförts med socialsekreterare framgår det att socialsekreterarna känner att de inte kan koppla av från deras ärenden på fritiden (Arbetsmiljöverket 2018:18). Socialsekreterarna uppgav även att de blev oroliga för konsekvenserna och fick sömnproblem som resultat av den ständiga oron. Prioriteringar som de måste göra på arbetsplatsen leder till stress och de tvingas ändå ta de ärenden som prioriteras bort i ett senare skede (ibid). Kravet på socialsekreteraren i arbetet är att de har en hög ärendemängd som ständigt växer och ärendena blir alltmer komplicerade och en tidsbrist föreligger (Arbetsmiljöverket 2018:16). Det finns även höga krav på arbetet eftersom socialsekreterarna fattar viktiga beslut som ibland även är livsavgörande beslut (ibid).

Socialsekreterare Johanna Stridh har genomfört en studie inom forskning och utveckling, *Barnperspektiv i ekonomiskt bistånd - att se med barnets ögon* (2010). Stridh (2010:11) skriver att man som socialsekreterare på ekonomiskt bistånd har många lagar och riktlinjer att förhålla sig till och att det som blir intressant är att socialsekreteraren ska ha ett barnperspektiv i bedömningen (ibid). Studien genomfördes genom djupintervjuer och semistrukturerade intervjuer med fyra klienter på ekonomiskt bistånd (Stridh 2010:12). Frågan om socialsekreteraren pratade med klienten om barnen eller tog upp barnen besvarades av två respondenter, båda var enade om att socialsekreteraren inte pratade om barnen eller ställde frågor om dem (Stridh 2010:16). Att socialsekreterarna tar hänsyn till barnet i utredningen upplevde en respondent inte hade skett och uttryckte att barnen borde uppmärksammas mer (Stridh 2010:18).

Respondenten tyckte även att socialsekreterarna borde ha mer kontrakt med barnen och prata med dem om hur de exempelvis upplever att det är att inte ha råd att köpa den där jackan (ibid).

Barnfamiljer som lever i fattigdom, exempelvis på ekonomiskt bistånd, har negativa hälsoeffekter av detta (Angelin och Salonen 2012:22). Tidigare forskning har visat att barnets hälsa påverkas av föräldrarnas situation och barn till föräldrar som lever på ekonomiskt bistånd har ofta sämre hälsa under barndomen och har en större risk för utsatthet senare i livet. Barn som lever på långvarigt ekonomiskt bistånd har även sämre resultat till hälsoproblematik som exempelvis alkohol- och drogmissbruk samt självmordsförsök (ibid). Professor i socialt arbete Tapio Salonen berättar vad det gör med barnen att leva i en utsatt situation i Sveriges Radio (2018). Salonen berättar att det beror på hur länge den ekonomiska utsattheten pågår, om det är tillfälliga kriser har det inte så stor betydelse. Men många handlar det om varaktiga perioder i större delar av barnens uppväxt där finns det studier som visar på att det har stor betydelse (ibid).

Kerris Cooper och Kitty Stewart (2013:8) skriver om barns påverkan av att leva i ekonomiskt utsatthet. I genomsnitt har barn som växer upp i låginkomsthushåll en sämre hälsa än barn från rikare familjer, de har även sämre testresultat i kognitiv, social- och beteendeutveckling. De påbörjar även sämre utbildningar och har en lägre självkänsla och har en större risk att involveras i brott (ibid). Cooper och Stewart (2013:18) har även genomfört en studie där de studerat 34 andra studier som visar på att det finns bevis som pekar på att barn har en orsaksbunden effekt av pengar. Av de 34 studierna var det 23 studier som var betydande och positiva till förhållandet mellan åtgärderna av ekonomiska resurser. Majoriteten av studierna som studerats visar att det finns ett orsakssamband mellan att ekonomisk utsatthet och påverkan på barnet (ibid).

Socionomen Lina Ponnert (2015:49) skriver om det handlingsutrymme socionomen har att göra sina egna bedömningar och ska utifrån helhetssynen avgöra vad som är det bästa för barnet. I helhetssynen ingår inte enbart barnets egna vilja och önskemål men även att kunna bedöma vad barnets vilja kan få för konsekvenser för barnet. Detta innebär att socionomen kan fatta beslut i motsatt riktning mot vad barnet själv uttrycker (ibid).

4. Teoretisk utgångspunkt

I följande avsnitt kommer jag att redogöra för det teoretiska perspektivet jag har valt för denna studie. Det teoretiska perspektiv som kommer vara till grund för att analysera handlingsutrymmet och handläggningen av ekonomiskt bistånd med ett barnperspektiv är begreppen gräsrotsbyråkrat och handlingsutrymme.

4.1 Gräsrotsbyråkrat

Att arbeta som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd innebär att socialsekreteraren representerar organisationen och står i kontakt med den person som behöver hjälp.

Socialsekreteraren beskrivs som en gräsrotsbyråkrat, sociologen Michael Lipskys översätter detta till street-level bureaucrats (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:16). Min gräsrotsbyråkrat i denna studie är socialsekreteraren.

Sociologen Michael Lipsky (2010:3) använder sig av begreppet gräsrotsbyråkrater för att beskriva tjänstemän som är anställda i organisationer som tillhandahålls av regeringen och arbetar närmast klienterna. Gräsrotsbyråkrater definieras som en anställd i en offentlig sektor, exempelvis en socialsekreterare som fattar beslut om klienter, detta kan ha både positiva och negativa påföljder (ibid). I de flesta offentliga välfärdsorganisationer är reglerna väldigt universella och övergripande men förändras ständigt skriver Lipsky (2010:14).

Gräsrotsbyråkrater har ett stort handlingsutrymme att göra en bedömning vid beslutsfattande som organisationen erbjuder (Lipsky 2010:13). Att vara en gräsrotsbyråkrat innebär en komplicerad situation då gräsrotsbyråkrater ska följa regelverket som finns, vara lojala mot organisationen de tillhör samt visa klienten hänsyn (Schierenbeck 2003:102). Socialsekreteraren befinner sig i ett dilemma eftersom att de möter medborgaren, deras klient, som människa och å andra sidan har ett handlingsutrymme de måste förhålla sig till (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:16). Det är därmed gräsrotsbyråkratens uppgift att förbinda klientens behov med organisationens uppdrag och riktlinjer.

4.2 Handlingsutrymme

Handlingsutrymmet som den anställda inom organisationen har, har skapats i samspel med organisationen man som professionell socialarbetare tillhör och även tillsammans med professionen (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:24). Det handlingsutrymme socialsekreteraren har formas av organisationen och andra faktorer som exempelvis rutiner och professionella tolkningar (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:16). Socialsekreteraren har en stor frihet i det individuella arbetet samtidigt som de styrs av lagar och regler samt överenskommelser och traditioner (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:17). När socialsekreteraren fattar beslut om det som utifrån organisationen och dess riktlinjer är helt självklar betyder det inte att den är självklar för socialsekreteraren (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:23). Ett vanligt exempel är när en klient nekas bistånd eftersom att de inte uppfyller kravet för organisationen (ibid).

Genom att ha ett relativt stort handlingsutrymme har socialsekreteraren möjligheten att välja hur de ska agera utifrån det utrymme och riktlinjer som organisationens uppdrag lägger (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:24). Ett problem med att ge socialsekreteraren ett stort handlingsutrymme är att det är gräsrotsbyråkraterna som skapar politiken, de offentliga myndigheterna har därmed fått större möjlighet att själva skapa sin organisation och verksamhet (Schierenbeck 2003:103-104). Schierenbeck skriver att kravet på socialsekreteraren ökar i deras myndighetsutövning och det blir omöjligt att behandla varje individ som ett unikt fall (Schierenbeck 2003:104). Klienterna omvandlas till fall och ärenden som går att handlägga inom ramen för organisationen (ibid).

Handlingsutrymmet gör det möjligt för socialsekreteraren att göra egna bedömningar och fatta egna beslut som skapar en egen valmöjlighet (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:25). Även om det finns regler som socialsekreteraren är bunden till finns det även utrymme för tolkning och tillämpning, detta utrymme lämnas helt till socialsekreteraren. Ofta använder sig gräsrotsbyråkraten av förklaringen att de följer reglerna, men det är endast en ursäkt då reglerna

har lämnat ett spelrum som är helt upp till socialarbetaren (ibid). Det spelrum som har lämnats möjliggör för ett hänsynstagande för klientens specifika situation, tolkningspraxisen utarbetas även sidan om regelverket (Schierenbeck 2003:105). Handlingsutrymmet är summan av bedömningar, rutiner och ansvaret att faktiskt kunna fatta beslut, det är inte reglerna i sig utan möjligheten att kunna agera mellan reglerna (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:24-25). Detta kan leda till skillnader då tillämpningen av handlingsutrymmet används olika, en socialsekreterare kan använda handlingsutrymmet till stor del och lägga stor vikt vid att motivera och tolka besluten (Schierenbeck 2003:107). Medan en annan socialsekreterare håller sig strikt till myndighetsutövningen och använder handlingsutrymmet i begränsad utsträckning (ibid).

5. Metod

I följande avsnitt kommer jag att redogöra för vilken metod och tillvägagångssätt som har använts för denna studie utifrån ett kritiskt förhållningssätt. Jag kommer att behandla olika delar, den första beskriver det metodologiska överväganden som gjordes i studien. Därefter kommer jag att diskutera urvalet för studiens relevans samt tillvägagångssättet för det insamlade materialet. Ett avsnitt om bearbetning och analys kommer att redogöras och slutligen kommer jag att redogöra för diskussionen kring studiens tillförlitlighet och de forskningsetiska övervägandena.

5.1 Metodologiska överväganden

Denna studie syftar till att undersöka hur socialsekreterare arbetar med ett barnperspektiv vid handläggningen av ekonomiskt bistånd och hur de förhåller sig till deras handlingsutrymme. Eftersom att syftet med studien är att undersöka socialsekreterares erfarenheter har en kvalitativ metod valts i form av semistrukturerade intervjuer för att på bästa sätt besvara studiens forskningsfrågor (Bryman 2008:341). I en kvalitativ metod är orden i fokus vid fokus av insamlingen av empirin och även vid analyseringen av empirin därför är en kvalitativ metod i form av intervjuer mest passande för denna studie (Bryman 2008:340). Att använda sig av

intervjuer är ett positivt verktyg som inte kan mäta sig med andra då forskaren på kort tid hör olika personers reflektioner (Öberg 2011:56). I en intervju kan respondenterna berätta och förklara hur det ser ut i praktiken av deras arbete eller exempelvis berätta vilka rutiner de använder sig av. Respondenterna kan även berätta fritt om upplevelser och erfarenheter (ibid), vilket denna studie har till grund. Inom kvalitativa intervjuer får respondenterna, i detta fall socialsekreterarna, utrymme att själva uppge vad de anser vara viktigt (Bryman 2008:413). Ordningsföljden på frågorna i intervjun ändrade även under intervjuens gång (ibid). Det går även att ställa följdfrågor om det är någonting som är oklart och ge utrymme till respondenten att fördjupa sina resonemang (Eriksson-Zetterquist och Ahrne 2011:53). Då denna studie grundar sig på socialsekreterares erfarenheter av beaktningen av barnperspektivet är det primära alternativet att använda sig av en semistrukturerad intervju.

5.2 Urval

De semistrukturerade intervjuerna genomfördes med ett målinriktat urval av intervjupersoner samt ett snöbollsurval. Den forskningsfråga jag hade till grund i denna studie var helt avgörande för vilken grupp av människor jag valde att intervjua. Ett målinriktat urval är ett strategiskt steg för forskaren att hitta och intervjua personer som är relevanta för dess forskningsfrågor (Bryman 2008:434). Genom det målinriktade urval kunde jag på bästa sätt skapa överensstämmelse mellan mina forskningsfrågor och urvalet av intervjupersoner för att få svar på mina forskningsfrågor. Studiens forskningsfrågor grundar sig på socialsekreterarnas erfarenheter av handläggningen av ekonomiskt bistånd med ett barnperspektiv, därför var det av relevans att intervjua socialsekreterare. Det målstyrda urvalet innebär ett specifikt val av olika områden som exempelvis verksamheter eller individer som har en relevans till forskningsfrågorna (Bryman 2008:434).

Urvalet inkluderade respondenter som är av relevans för studien och jag intervjuade därmed *fyra* socialsekreterare inom enheten ekonomiskt bistånd. Ett informationsbrev (se Bilaga 1) i form av mail skickades till fyra olika kommuner i nordvästra Skåne som riktade sig till socialsekreterare

inom ekonomiskt bistånd. Jag sökte upp enhetscheferna via kommunens webbplats och även via kontaktcenter för kommunen. I första hand kontaktade jag enhetscheferna och bifogade informationsbrevet som de tog vidare till deras socialsekreterare. Eftersom att jag endast fick ett svar av en socialsekreterare från de fyra kommunerna jag kontaktade i första hand, valde jag att använda mig av mitt egna kontaktnät för att genomföra ytterligare tre intervjuer. De personer som inte valde att besvara mailet anses som bortfall i studien.

Snöbollsurvalet användes genom mitt egna kontaktnät då kontakten togs med en person som har fått kännedom eller har erfarenhet av det berörda ämnet som är av intresse att undersöka (Eriksson-Zetterquist och Ahrne 2011:41). Jag ville inte påverka studiens resultat och valde därmed att en socialsekreterare fick välja ut en person jag intervjuade. Jag intervjuade därmed en socialsekreterare som har erfarenheter som jag var intresserad av och intervjun ledde sedan till att jag kom i kontakt med andra personer som bidrog till vidare information (Ahrne och Svensson 2011:43). Detta fortsatte tills jag hade tillräckligt många respondenter att intervju. Fördelen med att använda sig av ett snöbollsurval var att det gick snabbt att hitta respondenter som ställde upp på intervjun. Genom att komma i kontakt med en socialsekreterare kunde snöbollen rulla vidare för att komma i kontakt med andra (Eriksson-Zetterquist och Ahrne 2011:41). Nackdel med att använda sig av ett snöbollsurval är att respondenterna ofta har kontakt med varandra och delar samma attityder och erfarenheter (ibid). Eftersom att en intervju genomfördes med en socialsekreterare som inte ingick i snöbollsurvalet kan innehållet av intervjuerna komplettera varandra eftersom att alla respondenter inte har haft kontakt med varandra.

5.3 Tillvägagångssätt

För att ge grund till studiens resultat genomfördes fyra semistrukturerade intervjuer med fyra olika socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd. Fördelen med att använda sig av semistrukturerade intervjuer är att socialsekreterarna har stor frihet till att besvara frågorna på sitt egna sätt och berätta hur det ser ut i praktiken eller vilka rutiner de använder sig av (Bryman

2008:415). En intervjuguide utformades (se Bilaga 2) för att samla in data för att kunna besvara studiens syfte och frågeställningar. Intervjufrågorna utformades utifrån två teman: barnperspektiv och handlingsutrymme. I intervjuerna fick socialsekreterarna utrymme att uppge det de ansåg vara viktigt (Bryman 2008:413). Den kvalitativa intervjun är riktad mot respondenternas ståndpunkter men intervjun kan även röra sig i olika riktningar. Ordningsföljden på frågorna ändrades och gav utrymme till att ställa följdfrågor för att få ett mer detaljerat svar (ibid).

Intervjuerna inleddes med att fråga samtliga respondenter om de hade några frågor innan intervjun påbörjades. Intervjuerna avslutades även med två frågor, om de ville lägga till något och om de hade några frågor till mig. Mellan dessa inledande och avslutande frågor fick respondenterna möjlighet och utrymme att prata fritt och ställa frågor. Samtliga intervjuer hölls enskilt och ägde rum i olika samtalsrum ostört, platsen fick respondenterna välja själva. Intervjuerna genomfördes på cirka 45 minuter vardera och spelades in genom mobiltelefon för att underlätta transkriberingen av intervjumaterialet.

5.4 Bearbetning och analys

Innan intervjuerna påbörjades fick jag samtycke av samtliga socialsekreterare att spela in intervjuerna med hjälp av mobiltelefon. Empirin bearbetades och analyserades genom att jag i första hand transkriberade det inspelade materialet av intervjuerna (Bryman 2008:428). Genom att ha intervjun inspelad kunde jag gå igenom intervjupersonernas svar upprepade gånger (ibid). För att underlätta arbetet av det transkriberade materialet började jag koda då det är lätt att drunkna i kodningen av materialet (Bryman 2008:225). Det är även viktigt att man börjar med kodningen så tidigt som möjligt då det kan öka förståelsen av datan (Bryman 2008:523).

I nästa steg läste jag igenom de första anteckningarna av transkriberingen och antecknade inte eller analyserade materialet, mot slutet började jag anteckna det som var viktigt (Bryman 2008:525). Rennstam och Wästerfors (2011:198) skriver även att man ska kommentera

materialet spontant utan att lägga fokus på helheten. Detta för att man ska vara öppen och nyfiken på materialet då man redan är inläst på teori och tidigare forskning (ibid). Sedan läste jag igenom materialet ännu en gång och förde anteckningar för att hitta kontinuerliga mönster och iakttagelser som exempelvis nyckelord eller teman (Bryman 2008:525). Den sista gången jag läste igenom materialet började jag att granska det kritiskt för att hitta flera ord som beskriver samma sak för att sedan använda en och samma kod (ibid). Teman som användes var delaktighet, barnperspektiv och handlingsutrymme. Två nya tema skapades under tiden som kodningen pågick var tidsbrist och föräldraansvar, utifrån dessa teman analyserades materialet av de transkriberade intervjuerna. För att skapa en analys har jag sorterat materialet och reducerat olika delar då det omöjligt att peka ut allt och kunna argumentera för min tes.

5.5 Metodens tillförlitlighet

Den kvalitativa forskningsmetoden innehåller alternativa begrepp än validitet och reliabilitet som styrker tillförlitligheten i den valda metoden. Tillförlitligheten i en kvalitativ studie består av fyra kriterier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjligheten att kunna styrka och konfirmera (Bryman 2008:354). Valet av metod ger ingående och specifika svar på studiens forskningsfrågor vilket bidrar till att uppfylla studiens syfte. Genom att få svar från fyra olika socialsekreterare inom enheten ekonomiskt bistånd med socionomexamen ökar validiteten i studien. Även reliabiliteten i studien är stark då respondenterna befann sig i deras yrkesroll. Genom att hålla intervjuerna på respondenternas arbetsplats i deras yrkesroll ökar det trovärdigheten och kan leda till att socialsekreterarna vill framstå som goda och professionella socialarbetare (Ahrne och Svensson 2011:45).

Tillförlitligheten består av fyra kriterier: *trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjligheten att kunna styrka och konfirmera* (Bryman 2008:354). För att skapa *trovärdighet* i resultatet kan man säkerställa att forskningen har genomförts i överensstämmelse med de regler som finns genom att redovisa det resultat man fått till de respondenterna (Bryman 2008:354-355). Detta kallas även för respondentvalidering som innebär att respondenterna själva kan bekräfta att

resultatet av det som framkommit i intervjun är sann (Bryman 2008:355). Respondenterna har möjligheten att läsa igenom resultatet av studien när den är avslutad och kan därmed lämna synpunkter på det som framkommit. Respondenterna behöver däremot inte hålla med om det som framkommit i studien, det centrala är att de kan relatera och känna igen det som har lyfts fram från intervjuerna (Svensson och Ahrne 2011:26)

Eftersom denna studie endast grundar sig på fyra intervjuer med socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd är det svårt att generalisera resultaten som framkommit på en hel social verklighet. Däremot talar Bryman (Bryman 2008:355) om *överförbarhet* som beskriver hur den kvalitativa forskningsmetoden oftast består av en liten grupp individer som har gemensamma egenskaper. Överförbarheten beskriver hur resultatet i studien går att överföra till andra miljöer än den som har studerats i denna studie. Forskaren kan istället genom att täta beskrivningar av detaljerna som ingår i den sociala verkligheten låta andra personer bedöma hur överförbara resultaten är på en annan social verklighet (Bryman 2008:355). Denna studie går att överföras till andra socialsekreterare inom andra verksamheter men det är däremot osäkert om studien får samma resultat. Detta eftersom att studiens syfte är att undersöka erfarenheterna av socialsekreterare och detta varierar mellan olika socialsekreterare och hur mycket barnperspektivet faktiskt beaktas på de olika arbetsplatserna.

Det tredje begreppet som Bryman (2008:355) nämner är *pålitlighet* som motsvarar reliabilitet och innebär att forskaren ska skapa en fullständig redogörelse av alla delar i forskningsprocessen som sedan leder till att andra kan granska tillvägagångssätten och kvaliteten på dem (ibid). Studiens pålitlighet syftar till att granska forskningsprocessen och studiens olika delar. Det bidrar till en tillgänglig redogörelse för alla steg i studien som i sin tur skapar pålitlighet för studien (ibid). Genom transparensen stärks forskningsprocessen av resultatet av studien och genom att redogöra för vilka steg som har tagits i studien har pålitlighet skapats. Läsaren kan därmed ta del av metodvalet och de olika resonemangen kring varför den genomfördes och bli delaktig.

Resultatet går att *styrka och konfirmera* genom att jag inte medvetet har låta mina egna och personliga värderingar påverka utförandet av resultatet i denna studie och agerat i god tro (Bryman 2008:355). Det ska vara uppenbart att forskaren inte har agerat på ett sätt att utförandet och slutsatserna av undersökningen ska ha påverkats av forskarens egna värderingar (Bryman 2013, 355). Genom att använda sig av transparens i arbetets gång medför det till att kvaliteten och trovärdigheten i studien ökar. Eftersom att jag inte har låtit mina egna värderingar ta över och påverka resultatet och genom att vara tydlig med tillvägagångssättet styrker det att jag har agerat i god tro.

5.5.1 Äkthet

Förutom de fyra tillförlitlighetsbegreppen som Bryman nämner finns det även fem kriterier på äkthet (Bryman 2008:356). Kriterierna består av att det är en rättvis bild av de åsikter och uppfattningar av den grupp människor som studerats (Bryman 2008:357). Att det finns en ontologisk autenticitet som hjälper respondenterna att komma fram till en bättre förståelse av den nuvarande sociala situationen. Att det finns en pedagogisk autenticitet och katalytisk autenticitet. Den pedagogiska autenticiteten innebär att undersökningen bidrar till att respondenterna får en bättre bild av hur andra personer upplever saker och ting. Den katalytiska autenticiteten innebär att undersökningen har lett till att respondenterna kan förändra sin situation. Sist nämns den taktiska autenticiteten som belyser om studien har lett till att respondenterna har fått bättre möjligheter att vidta åtgärder som krävs (ibid). Målet med denna studie är att undersöka socialsekreterares erfarenheter med handläggningen av ekonomiskt bistånd med ett barnperspektiv och jag hoppas att studien skapar en rättvis bild om socialsekreterares erfarenheter. Även att studien kan leda till att socialsekreterare förändrar sitt arbetssätt och får bättre möjligheter att göra detta.

5.6 Forskningsetiska överväganden

Det finns fyra principer som är grundläggande för att intervjuerna ska vara forskningsetiska: *informationskravet*, *konfidentialitetskravet*, *nyttjandekravet* och *samtyckeskravet* (Bryman 2008:131-132).

Innan intervjun påbörjades fick respondenterna information om *informationskravet*, om att de kunde avbryta intervjun precis när de vill och att deras medverkan är helt frivillig de fick även fick ta del av vilka teman intervjun kommer att beröra (Bryman 2008:131). Respondenterna fick informationen muntligen innan intervjun påbörjades. *Samtyckeskravet* uppfylldes då samtliga respondenter hade rätt att själva bestämma över sin medverkan i studien (ibid).

Konfidentialitetskravet innebär att man hanterar intervjupersonernas anonymitet, jag har gjort detta genom att ge intervjupersonerna fiktiva namn (Bryman 2008:132). Personuppgifter ska även förvaras så att ingen obehörig kan ta del av dem. (ibid). Den viktigaste aspekten är att intervjupersonerna blir garanterade att deras identitet och berättelser anonymiseras (Öberg 2011:65). Eftersom att jag har anonymiserat platserna, datum och eventuella händelsesekvenser finns det ingen risk för detta att ske. Inga personuppgifter finns tillgängliga då respondenternas namn ändrades till respondent 1, 2, 3 och 4 innan intervjun påbörjades för att inte riskera att deras identitet blir avanonymiserad. För att inte röja socialsekreterarnas identitet har jag även avidentifierat detaljerna i utsagorna helt (Ahrne och Svensson 2011:30). Intervjuerna spelades in genom en mobiltelefon och förstördes efter transkriberingen av intervjuerna.

För att studien ska vara forskningsetisk ska ännu ett krav uppfyllas, nämligen *nyttjandekravet* (Bryman 2008:132). Vilket innebär att den information som samlats in under intervjuerna endast kommer att användas i syfte till denna studie (ibid). Respondenterna i studien blev informerade om detta innan intervjun påbörjades.

6. Resultat och analys

I följande avsnitt kommer jag att redovisa resultatet från det insamlade materialet av de fyra intervjuer som genomfördes med socialsekreterare på ekonomiskt bistånd. Resultatet kommer att redovisas utifrån de teman som har framkommit under kodningen. Följande teman kommer att redovisas barnperspektiv, delegation, handlingsutrymme, föräldraansvar och tidsbrist. Resultatet stöds med citat tagna från respondenternas uttalanden. Respondenternas svar på frågorna i intervjuerna är förenade med syftet i studien som är att undersöka erfarenheterna med handläggningen av ekonomiskt bistånd. Intervjumaterialet kommer även att analyseras med hjälp av de teoretiska perspektiven handlingsutrymme och gräsrotsbyråkrat.

Samtliga respondenter är socialsekreterare och arbetar med handläggningen av ekonomiskt bistånd och kommer att benämnas i texten som respondent 1, 2, 3 och 4.

6.1 Vikten av barnperspektivet

Rädda Barnens definition (2018:6) av fattigdom är ett sammansatt delmätt för familjer med låginkomststandard och barn i familjer som beviljats försörjningsstöd. Definitionen innebär att inkomster under miniminivån räknas som fattigdom. Det finns däremot ingen officiell accepterad definition av ekonomisk fattigdom bland hushållen (Rädda Barnen 2018:8). Det Rädda Barnens barnfattighedsrapporter visar är att det är många barn som växer upp i ekonomisk utsatthet. När en familj lever under omständigheterna där inkomsterna inte räcker till leder det till negativa konsekvenser för barnet. Det kan hindra barnets möjligheter till utveckling och deltagande (ibid).

Då det har visats av tidigare forskning att barnperspektivet och Barnkonventionen inte används särskilt mycket i yrket ställdes frågan om hur socialsekreterarna skulle vilja att barnperspektivet beaktas. Det sammanhängande resultatet av frågan från de fyra respondenterna var att de var eniga om att de hade önskat ett starkare barnperspektiv. Respondent 3 hade önskat ett större utrymme för att faktiskt kunna bevilja mer till barnen som exempelvis julklappar eller cyklar. Även att det finns mer utrymme i riktlinjerna på arbetsplatsen på vad de faktiskt kan bevilja till barnen, så att det blir tydligare. Att ha ett stort handlingsutrymme ger socialsekreterarna

möjligheten att kunna välja hur de ska agera utifrån det utrymme och riktlinjer organisationen har (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:24). Socialsekreteraren kan göra egna bedömningar och fatta egna beslut, trots att det finns regler finns det även utrymme för tolkning och tillämpning (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:25). Genom att socialsekreterarna har ett handlingsutrymme ges dem utrymmet till att fatta beslut utanför riktlinjerna om de skulle se ett behov till detta. Det finns därmed ett utrymme att exempelvis bevilja julklappar om socialsekreterarna vill detta eftersom att utrymmet har lämnats helt och hållet till dem.

Respondent 1 och 4 besvarade frågan om hur de skulle vilja att barnperspektivet beaktas i deras arbete med att de hade velat utreda barnen mer och göra en individuell bedömning. Respondent 1 menar på att hen hade velat utreda barnen mer och se om det finns tecken på att barnen har det svårt hemma eller lever under extremt fattiga förhållanden. Eller om man märker att föräldrarna inte kan ta hand om ekonomin. Om man ser sådana tecken kan det tas vidare till en barn- och ungdomshandläggare. Respondent 4 pratar mer om den individuella bedömningen och för att göra detta möjligt menar hen på att man faktiskt måste prata med barnet och veta vem barnet är. Ett barn som har mycket leksaker hemma drabbas inte av ett avslag men ett barn som inte har några leksaker alls drabbas.

Respondenterna fick frågan om de anser att ett barnperspektiv är viktigt och samtliga respondenter är eniga om att barnperspektivet är väldigt viktigt i utredningen av det ekonomiska biståndet. Respondent 1 berättar att det kan hända att en barnfamilj beviljas bistånd även fast de inte har rätt till det på grund av att det finns barn med i ärendet. Detta för att inte riskera att barnfamiljer blir vräkta eller får sin el fränkopplad. Är det en ensamstående utan barn är det inget att ta hänsyn till berättar respondent 1. Sådana beslut går egentligen emot de riktlinjer som finns inom förvaltningen men på grund av det handlingsutrymme socialsekreteraren har gör det möjligt att fatta särskilda beslut som gynnar klienten. Det utrymme som lämnas till socialsekreteraren möjliggör för ett hänsynstagande för klientens specifika situation och utarbetas sidan om det regelverk som finns (Schierenbeck 2003:105).

“...ofta skriver man barnperspektiv utan att ens veta vem barnet är, och sällan har man träffat dem eller frågat dem vad de vill, tycker eller känner...” (Respondent 4).

Respondent 2 vill ha en större syn på barnets situation långsiktigt i ärendena och kunna ha möjligheten att faktiskt kunna förändra hur det ekonomiska biståndet beviljas utifrån barnets situation. Respondent 2 uttrycker problematiken med om en familj har flera barn har det betydligt svårare att bryta sig loss från det ekonomiska biståndet då det inte finns något föräldrarna kan göra åt saken. Det finns däremot något socialsekreteraren kan göra om hen väljer att faktiskt använda det utrymme hen har att fatta beslut utifrån individens individuella behov och se till att flerbarnsfamiljer kan bryta sig loss från det ekonomiska biståndet.

“Det går inte med två låginkomstagarlöner, det är barockt det är trams att vi låtsas som att familjer med sju eller nio barn är här tillfälligt, det är idiotiskt. Vi borde kunna gå in med mer långsiktiga insatser med mer pengar mer resurser andra program för att hjälpa dem. För vad som händer är att de fastnar i ett system som är organiserat för att du ska vara aktuell i sex månader max och det är vansinne.” (Respondent 2).

Respondent 2 fortsätter med att uttrycka att barnen far illa av att vara fast i ett sådant system av fattigdom. Fattigdomen leder till att unga har ett mindre handlingsutrymme att faktiskt göra det de vill med deras liv och de har även svårare att få vänner (Socialstyrelsen 2003:33). Barnen känner även skam och oro, deras självkänsla påverkas negativt och den allmänna livskvaliteten påverkas (ibid). För att barnen inte ska påverkas av besluten börs det ges utrymme till barnen att yttra sig då risken finns att de glöms bort i ärendet. Socialsekreterarna kan därmed använda sitt spelrum för att möjliggöra att barnens röst hörs.

6.2 Beaktandet av barnperspektivet

I Barnombudsmannens rapport från 2007 har 84 myndigheter undersökts. I rapporten framgår det att det tar tid att införa ett nytt perspektiv som Barnkonventionen (Barnombudsmannen 2007:15). Det krävs att ändra myndighetens styrdokument systematiskt, det innebär även att det krävs resurser och utbildning för att genomföra planen. En undersökning genomfördes för att

undersöka om myndigheterna antagit en plan för att genomföra Barnkonventionen. I totalt 45 myndigheter fanns det inga direktiv eller skrivningar om hur Barnkonventionen ska tillämpas i arbetet. I frågan om myndigheten hade antagit en utbildningsplan för Barnkonventionens genomförande svarade totalt 73 myndigheter nej på frågan (ibid).

För att undersöka huruvida det finns ett barnperspektiv inom handläggningen av ekonomiskt bistånd ställdes frågan om hur socialsekreterarna formulerar ett ställningstagande i beslutsfattandet. Respondent 1 beskrev ställningstagandet med att hen skriver barnen och deras namn och att de kan påverkas av avslaget och hur mycket summan avser som har avslagits då det kan saknas tillräckligt med pengar till familjens försörjning. Sedan brukar de hänvisa till föräldraansvaret då föräldrarna i första hand ska se till att barnens behov blir tillgodosedda, de mest primära behoven som mat, boende och hygien menar respondent 1.

“Jag skriver som standardfras vilket jag inte får göra men delvis gör ändå eftersom att det bara finns så många sätt att säga det, att utifrån det är föräldrarnas ansvar att planera sin ekonomi så att barnen grundläggande behov blir tillgodosedda.” (Respondent 2).

Respondent 2 fortsätter med att berätta att hen sedan skriver att föräldern har erhållit majoriteten av det ekonomiska biståndet eller att de har andra inkomster som innebär att barnen inte kommer att påverkas av avslaget. Respondent 2 säger själv att detta inte är sant då barnen såklart ändå kommer att påverkas av avslaget eftersom föräldrarna tvingas omprioritera. Man att de då ser till att barnen kommer att få mat och kläder och att behovet då är tillgodosett.

“Det ser lite olika ut faktiskt men man skriver oftast in barnets namn och vilket år de är födda och att de kan komma att påverkas av beslutet negativt. Men sen lyfter vi in föräldraansvaret och att det är deras ansvar att se till att barnens behov blir tillgodosedda genom de andra inkomsterna de har som exempelvis barnbidrag eller bostadsbidrag som då kan tillgodose barnens behov.” (Respondent 3).

Respondent 4 berättar att vid avslagsbeslut så skriver hen att de trots att de har barn får avslag på kostnaden och att det kan påverka barnen negativt men att de har andra inkomster som kan täcka barnets mest grundläggande behov, om de då skulle ha det. Respondent 4 lyfter även in

föräldrarnas ansvar att kunna försörja sina barn och prioritera och planera sin ekonomi efter inkomster och utgifter. Genom att skriva att det är föräldrarna ansvar lägger socialsekreteraren ansvaret i föräldrarnas händer och säger de att de inte kan göra mer då det inte finns utrymme för dem att fatta ett annat beslut. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008:25) skriver att det finns regler som socialsekreteraren måste följa men det finns även utrymme för tolkning. Enligt det som framkommit av intervjumaterialet väljer socialsekreterarna istället att fatta ett beslut där de menar på att de följer reglerna och att det faktiskt är föräldrarnas ansvar att planera och prioritera sin ekonomi. De lägger över ansvaret på föräldrarna och följer reglerna från det ramverk förvaltningen har satt upp.

Samtliga respondenter anser att de inte har fått tillräckligt med information från deras arbetsplats om hur de ska ha barnperspektivet i beaktning vid handläggningen av ekonomiskt bistånd. Respondent 1 berättar att de inte har fått några riktiga rutiner eller något skriftligt av vad de egentligen ska ha med i bedömningen. Respondent 2 berättar att de har blivit tillsagda att ha ett barnperspektiv i bedömningen och har fått mycket lite information om detta. Respondent 4 berättar att det finns rutiner kring barnperspektivet och att de ska ta ställning till vilket sätt beslutet kan påverka barnet.

“I utlärandet av barnperspektivet hos nyanställda finns det en tendens hos medarbetarna att lära ut hur man skriver ett barnperspektiv, snarare än hur man ska tänka och vilka ställningstagande man ska göra” (Respondent 4).

I rapporten från Barnombudsmannen har frågan om myndigheterna under det senaste åren från 2003 till 2005 har genomfört utbildning om Barnkonventionen på arbetsplatsen på en halvdag med personalen (Barnombudsmannen 2007:24). Totalt 54 myndigheter svarade rakt av nej och 11 myndigheter har endast fått allmän information om Barnkonventionen (ibid).

Med grund i den tidigare forskningen får samtliga socialsekreterare frågan om de anser att barnperspektivet beaktas tillräckligt i det löpande arbetet. Respondenterna svarade relativt olika på frågan. Respondent 2 svarade att de absolut inte hade ett tillräckligt barnperspektiv i

beaktning av det ekonomiska biståndet. Respondent 1, 3 och 4 besvarade frågan med att de både beaktar barnperspektivet och inte. Respondent 1 svarade att hen hade önskat ett större barnperspektiv i avslagsbesluten och att de ska skrivas lite mer kring hur barnen påverkas av beslutet. Respondent 3 besvarade frågan med att hen ansåg att de hade ett tillräckligt barnperspektiv i handläggningen av det ekonomiska biståndet utifrån hur mycket de kan, utifrån att de handlägger föräldrarnas rätt till bistånd.

6.3 Barnens delaktighet

Barnombudsmannen (Barnombudsmannen 2007:17) har via en enkät undersökt huruvida barn i olika åldrar ges möjligheten att påverka myndigheterna eller om barnens synpunkter inhämtas i utredningsarbetet som rör de själva. I frågan om i vilka åldersgrupper barn och ungdomars synpunkter inhämtas i utredningsarbetet som berör barn och unga var det totalt 54 av 84 myndigheter som inte inhämtade några synpunkter alls från barn och unga. I åldrarna 16 till 17 var det 23 myndigheter som inhämtade barnens synpunkter i utredningsarbetet som berör barnen (ibid). I undersökningen framkom det även att av totalt 84 myndigheter som deltog var det 34 som hade mycket goda eller goda erfarenheter av att låta barn och unga komma till tals i frågor som rör dem (Barnombudsmannen 2007:19). Av de 84 myndigheter som studerades var det 32 myndigheter som inte hade några erfarenheter alls av att låta barn och unga komma till tals i frågor som rör dem (ibid).

Samtliga fyra respondenter har besvarat frågan vilken utsträckning barnet har inflytande i de beslut som fattas med att de inte har något inflytande alls.

“Inget. Det är bara ett perspektiv där vi försöker föreställa oss barnets bästa det finns inget utrymme för barnet att yttra sig själv”. (Respondent 2)

Professor Elisabet Näsman (2012:49-50) skriver att barn saknar möjligheten att själva kunna bidra till familjens försörjning och att barnen försätts därmed i en situation där de får agera vuxet då de tar ansvar för föräldrarna och avstår från sådant som de vill ha och vill göra (ibid).

Samtliga socialsekreterare som deltagit i denna studie träffar inte barnen till deras klienter och kan därmed inte veta vilket behov barnen har. Eftersom att barnen befinner sig i en utsatt och underordnad situation leder det till att barnen inte har någon påverkan i beslut som angår dem själva.

Samtliga fyra socialsekreterare berättar att de endast träffar barnen om föräldrarna är kallade på möte och har inte haft möjligheten att ha kvar barnen på fritids eller inte hittat en barnvakt.

“Barnet själv har inte stort inflytande i beslutet, troligen för att vi oftast inte har kontakt med barnen i familjen och inte ska lägga det ansvaret på dem” (Respondent 4).

Respondenterna menar på att de i princip aldrig träffar barnen, det finns däremot de barn som är med föräldrarna när de kommer på spontanbesök. Respondent 2 och 4 berättar att hen oftast håller mötet kort eller ber barnen vänta utanför eftersom att de inte ska behöva lyssna eller ta del av föräldrarnas ansvar. Trots att klienterna har barnen med sig så pratar socialsekreterarna inte med barnen då det inte är barnen de ska träffa, utan de ska utreda den ekonomiska situationen hos föräldrarna.

“...ofta används barnen som ett slagträ av föräldrarna, jag har haft föräldrar som håller upp barnen mot glaset och skriker “men mina barn”...” (Respondent 2).

I det resultat som framkommit av intervjumaterialet i frågan om det finns någon möjlighet för barn att vara delaktiga i beslut som rör dem är samtliga respondenter eniga i att berätta att de inte alls är delaktiga. Respondent 1 besvarar frågan med att de utgår från uppgifter som föräldrarna lämnar in och därför ges barnen inte möjligheten att vara delaktiga. Det som kan skilja sig åt är när barnen har fyllt 16-17 och börjar yttra sig då de vill föra sin egna talan berättar respondent 2. Två av respondenterna berättar att äldre barn som tolkar åt sina föräldrar är de som är kontakten till socialsekreterarna och därmed har möjligheten att kunna uttrycka sin önskan eller rädsla inför kommande beslut.

“...skulle ett yngre barn kontakta mig direkt skulle det kanske påverka mig mer och jag skulle tycka det var jobbigare att ge ett avslag. Det är nog lite svårare att vara hård mot barnet och förklara att de ska fara illa för att deras föräldrar inte bryr sig...” (Respondent 4).

I intervjumaterialet har det även framkommit att barnen inte har någon delaktighet i beslut som rör dem. Detta på grund av att socialsekreterarna bland annat inte pratar med barnen i ärendet och träffar inte dem, det finns därmed ingen möjlighet för barnen att framföra sina åsikter. Detta kan bli ett dilemma för socialsekreteraren som måste möta sina klienter som människa men samtidigt ha ett handlingsutrymme som de måste förhålla sig till (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:16). Detta blir ett ännu större dilemma om klienterna har barn som är med i ärendet och faktiskt vill yttra sig men socialsekreteraren tar endast hänsyn till föräldrarna och deras rätt till bistånd eftersom det är vad arbetsuppgifterna säger att de ska göra.

6.4 Möjligheter med barnperspektivet

Respondenterna berättar att möjligheterna med att ha ett barnperspektiv är stora då det faktiskt finns ett utrymme för socialsekreterarna att ha barnperspektivet i beaktande i utredningen. Respondent 4 menar på att det är en möjlighet att uppmärksamma barnen i besluten när man nämner barnen. Respondent 2 berättar att de har stora möjligheter för barnen då det finns möjligheter att gå in och hjälpa till med bostäder och med akuta matpengar. Det finns stora möjligheter och resurser att gå in med akut hjälp för att försäkra de grundläggande behoven för barnen.

“Möjligheterna är då att vi finns för att kunna se barnen, och ibland bevilja något som är specifikt för dem exempelvis en säng, vagn och sådana saker som går direkt till barnen och som de faktiskt behöver” (Respondent 3).

“Det är ju absolut en jättebra möjlighet för barnen och att man tänker och belyser just barnens mående och deras bästa med barnperspektivet. Annars så är det väldigt kan det vara väldigt lätt att man kan glömma det i och med att fokuset ligger ju främst hos oss på föräldrarnas försörjning och deras planeringar på föräldrarnas ekonomi” (Respondent 1).

Respondenterna får även frågan om hur de tror att barnperspektivet kommer att ändras när Barnkonventionen blir till lag. Barnkonventionen kommer att bli inkorporerad i den svenska lagstiftningen och börja gälla den 1 januari 2020 (Unicef u.å). Beslutet om Barnkonventionen innebär även transformering i befintliga lagar för att kunna anpassas till konventionens bestämmelser. Ett kunskapslyft kommer även att genomföras för att öka kunskapen om barnkonventionen hos barn och unga, kommuner, landsting och statliga myndigheter (ibid).

Respondenterna hade olika åsikter och tankar om vad de tror kommer att hända, men de var positivt inställda till att Barnkonventionen kommer att förändra arbetet och ge större möjligheter för barnen. Respondent 1 tror att det kommer att finnas mer tydliga direktiv och att de kommer att behöva skriva mer i avslagsbesluten än vad de gör idag. Hen tror även att de kommer att bevilja en summa som avser just barnet som de i dagens ordning inte gör, men med barnen i åtanke kanske de kommer det. Respondent 3 tror inte att det kommer att bli någon jättestor skillnad, men att det däremot kommer tydligare rutiner om hur barnperspektivet faktiskt ska beaktas. Respondent 4 tror att fler kontroller kommer att göras vilket innebär att det kommer leda till fler påminnelser om att barnperspektivet ska beaktas, vilket är en förstärkt möjlighet för barnen. Respondent 2 hade skilda tankar från de andra tre respondenterna då hen inte tror att någonting kommer att förändras då Barnkonventionen redan är ratificerad indirekt i lagstiftningen och att hen redan arbetar utifrån dess principer.

Sammanfattningsvis ser samtliga respondenter stora möjligheter med att ha barnperspektivet i beaktning i utredningen av det ekonomiska biståndet. Hälften av respondenterna är även positivt inställda till att Barnkonventionen kan komma att förändra deras arbete och ett mer uttalat barnperspektiv. Däremot har socialsekreterarna redan ett stort handlingsutrymme för barnperspektivet att slå igenom trots att Barnkonventionen ännu inte blivit lag, men där de väljer att inte låta det ske i så stor utsträckning som de egentligen hade velat. Detta kan bland annat bero på den tidsbrist och den mängd ärenden som samtliga respondenter har uttryckt att de har. De har bland annat uttryckt att det inte finns tid för att ha ett riktigt barnperspektiv och att om det ska ske så behöver någon annan ta sig an det ansvaret.

6.5 Är barnperspektivet en rutin?

Frågan om barnperspektivet blir mer en rutin än ett ställningstagande ställdes till samtliga respondenter. De hade olika åsikter om sitt arbete och arbetssätt. Respondent 2 besvarade frågan med att det är en massiv rutin och hen anser att det inte finns ett riktigt barnperspektiv.

Respondent 2 fortsätter -

“Vi träffar inte barnen, vi sätter oss inte in i barnens situation, vi utgår inte utifrån någon teori eller modell, utan vi bara säger såhär. På grund av detta blir det dåligt för barnet.”

(Respondent 2).

Respondent 4 berättar att framförallt barnperspektivet blir till rutin vid ett avslagsbeslut, speciellt i hur man skriver för att få med de olika delar som ska vara med i avslagsbeslutet. Detta gör hen eftersom att det tar mindre tid än att utreda hur barnet i fråga kommer att påverkas av beslutet.

Respondent 3 anser däremot inte att ställningstagandet är en rutin utan att man vet vilka riktlinjer som finns på arbetsplatsen och därmed vet man hur beslutet kommer att se ut. Men att besluten som fattas är ett enskilt beslut och därmed kan ställningstagandet inte efterlikna ett annat, respondent 3 anser därmed inte att det är en rutin. Respondent 1 var den som skilde sig mest åt från de övriga ifråga om att de alltid gör individuella bedömningar. Eftersom att man skriver ett beslut i ett ärende kan man inte under samma dag göra samma bedömning avseende en familj. Man måste se på helheten och alla dess omständigheter som finns berättar respondent 1.

Respondent 1 fortsätter även med att berätta att de ändå brukar utgå ifrån en viss mall eller text och att de vet vad de ska skriva, men att man ändå måste anpassa beslutet utifrån varje situation.

Genom att ha ett stort handlingsutrymme leder det till skillnader mellan olika socialsekreterare. I intervjumaterialet finns det de socialsekreterare som anser att ställningstagandet är en rutin medan andra anser att det är en individuell bedömning. Schierenbeck (2003:107) förklarar detta med att handlingsutrymmet är samma för alla men används olika. En socialsekreterare kan använda sitt handlingsutrymme till att lägga stor vikt vid att motivera besluten som respondent 1

berättar att hen gör. En annan socialsekreterare håller sig strikt till myndighetsutövningen och använder handlingsutrymmet i mindre utsträckning (ibid), till skillnad från hur de andra socialsekreterare berättar att de gör. De respondenter som har intervjuats arbetar olika men har samma handlingsutrymme. De arbetar inte heller lika snabbt vilket kan leda till att socialsekreterarna inte hinner med individuella bedömningar då den ena har färre ärenden än den andra.

6.6 Tidsbrist

Under intervjun har alla respondenter uttryckt stress och tidsbrist samt överbelastning vid flera tillfällen vilket även är orsaken till att de arbetar efter olika mallar för att förenkla arbetet. Detta ses som ett hinder i utredningar med ett barnperspektiv. Hur ska socialsekreterarna hinna med ett barnperspektiv om de har (för) mycket att göra? Näsman (2012:187) har genomfört en studie som har visat att temat stress var återkommande i arbetet som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd upplever. En erfarenhet i studien var att desto fler ärenden socialsekreteraren hade desto mer restriktiv blev bedömningarna och ett bra bemötande kräver tid som inte finns på grund av överbelastningen av ärenden (ibid). Att utreda baserat på en positiv tilltro och respekt samt individuella bedömningar med en helhetssyn och ett barnperspektiv blir svårt skriver Näsman (2012:188).

Under de fyra genomförda intervjuerna i denna studie har även temat tidsbrist varit återkommande av samtliga respondenter, och de har uttryckt överbelastning under intervjuernas gång. Respondent 2 uttryckte hinder i utredningen av ett barnperspektiv innebär att socialsekreterarna på arbetsplatsen inte har tid att utreda barnperspektivet i alla ärenden. De har för många ärenden och det är därför inte praktiskt möjligt att anlägga ett barnperspektiv i ärendena. För att göra ett barnperspektiv möjligt och ge mer tid att utreda barnets situation behöver ärendemängden per socialsekreterare minskas. För att leva upp till de krav som ett barnperspektiv ställer krävs att resurser i form av personal, kompetens och ärendemängd övervägs och den frågan ligger på ledningen att ta tag i. Respondent 2 menar även att det behövs

dubbelt så många socialsekreterare för att kunna göra barnens situation bättre. När frågan om hur respondent 2 själv kan lyfta in barnperspektivet i handläggningen gavs svaret att hen inte har möjlighet till detta då det inte finns tid att handlägga ärendena på ett annorlunda sätt.

Respondent 4 berättar om tidsbrist som ett hinder som finns i handläggningen med ett barnperspektiv. Hen menar på att det inte finns tid att göra ett riktigt ställningstagande och det finns inte tid att träffa barnen. Enligt tidigare forskning har en granskning på ärenden inom ekonomiskt bistånd genomförts och har visat att barnen är osynliga i större del av ärendena (Socialstyrelsen 2015a:10). Det saknades även argument kring hur besluten kan påverka barnen. Resultatet av de granskade ärendena har även visat att bedömningarna istället grundade sig på rutinerna än det faktiska behovet i det enskilda ärendet (ibid).

“...mer tid hade behövts för att utreda barnets faktiska situation och att faktiskt lära känna barnen, exempelvis genom att träffa dem i hemmet...” (Respondent 2).

Det finns även en risk att det blir skillnad mellan olika handläggare på grund av tidsbristen då det finns de handläggare som väljer det ena före det andra då det går snabbare att motivera det ena menar respondent 2. Respondent 1 berättar att hen anser att mer tid behövs för att fokusera på barnen och för att faktiskt kunna utreda de frågor som specifikt rör barnen. Schierenbecks (2003:107) förklaring till varför det kan bli så är att det är skillnad på de olika socialsekreterarna beroende på hur mycket eller hur lite de väljer att faktiskt använda det handlingsutrymme de har att påverka besluten (ibid). Genom att ha för lite tid leder det till att socialsekreterarna tar den lätta vägen och väljer att förhålla sig uteslutande till riktlinjerna istället för att göra individuella bedömningar. Tidsbristen leder till större krav på socialsekreterarna, vilket i sin tur leder till att det blir svårt att behandla varje klient eller ärende som ett unikt fall (Schierenbeck 2003:104). Klienterna omvandlas då till fall som går att handlägga inom ramen för organisationens riktlinjer (ibid), där individens situation och behov inte utreds och barnperspektivet inte beaktas fullt ut.

“Jag tror att de flesta socialsekreterarna här i alla fall tänker att om det är någonting som rör barnen att det är mer en annan grupp som tar hand om det, som barn och ungdom som skriver barnutredningar.” (Respondent 1).

Respondent 2 berättar att det inte är så naturligt för en socialsekreterare att utreda så mycket kring barnen och om de ska göra det så kan det bli ett hinder eftersom att det kan leda till en högre arbetsbelastning. För att fokusera på barnen krävs en grundlig utredning och en omfattande utredning som kräver mer tid, vilket de inte har menar respondent 2. Hen berättar även att om man nu ska göra detta krävs mer tid till de ärenden som har barn, vilket innebär att man inte kan ha lika många ärenden och att mer personal behövs. Respondent 3 förstärkte även denna bild av tidsbrist.

Frågan som Elisbeth Näsman ställde var hur en socialsekreterare med en stor mängd ärenden kan sortera ut de som är i behov av ett personligt bemötande. Det innebär bland annat att alla klienter ska behandlas lika. Eftersom alla socialsekreterare inte är lika innebär det att vissa är mer restriktiva än andra, vilket leder till ett problem att uppfylla kravet på likhet (Näsman 2012:189). Personalresurserna och socialsekreterarnas kompetens är en faktor som påverkar klienternas handläggning av det ekonomiska biståndet (Näsman 2012:188). Även resursfrågan om de ekonomiska ramarna som finns i budgeten för samtliga förvaltningar påverkar hur mycket ekonomiskt bistånd som betalas ut till klienterna (ibid). Resurs- och personalfrågan påverkar i sin tur klienterna via socialsekreterarna. Om det inte finns tid för att göra en grundlig utredning eller en individuell bedömning leder det till stress hos socialsekreterarna, men även sämre villkor för klienterna, vilka socialsekreterarna avser ge stöd till.

6.7 Hur mycket kan socialsekreteraren göra?

Riktlinjerna för handläggningen av det ekonomiska biståndet bestäms av kommunerna och varierar därför mellan olika kommuner (Socialstyrelsen 2015a:13). Samtliga respondenter är eniga om att deras arbete styrs av befintliga rutiner och riktlinjer på arbetsplatsen, men också om att rutinerna har Socialtjänstlagen till grund. Respondent 1 berättar att grunden till rutinerna är Socialtjänstlagen och att de i utredningen endast använder rutinerna och ibland även andra lagar som äktenskapsbalken och föräldrabalken.

Att ha ett handlingsutrymme ger socialsekreteraren möjligheten att välja hur de ska agera utifrån de riktlinjer som organisationen har (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:24). Materialet från intervjuerna visar på att delegationen på vilka beslut som samtliga socialsekreterare kan fatta är relativt långtgående som även indikerar på att de har ett stort handlingsutrymme. Socialsekreterarna har även betonat att deras delegations nivå är relativt hög och har även höjts de senare åren. Socialsekreterarna har även en delegations nivå som efterliknar varandra trots att de jobbar i olika kommuner.

“...jag får fatta alla beslut själv och jag behöver ingen som står bakom i de beslut jag fattar. Jag får även fatta beslut om allt förutom hyresskulder eller elskulder som överstiger ett högre belopp, då måste jag ta det vidare...” (Respondent 3).

Handlingsutrymmet som socialsekreterarna har är stort. Respondent 3 berättar att hen inte behöver kontrollera med någon annan i många frågor. Frågan ställs om vad som skulle hända om hen skulle fatta beslut som skulle gå emot riktlinjerna. Respondent 3 berättar då att hen inte vet vad som skulle hända men ifall det skulle gå emot rutinerna och riktlinjerna skulle det uppmärksammas och att hen säkerligen skulle få detta påpekat och en rättelse skulle skett. Respondent 3 menar att en rättelse skulle skett eftersom att rutinerna finns till för att alla klienter ska behandlas lika, vilket även gör deras handlingsutrymme begränsat. Då arbetet styrs av rutinerna som ska säkerställa att alla klienter får rätt till samma typ av bistånd. Att vara socialsekreterare innebär att man jobbar väldigt nära klienten som även innebär ett dilemma för socialsekreteraren. Det blir en komplicerad situation då regelverket ska följas, socialsekreteraren ska även vara lojala mot organisationen och ska visa klienten hänsyn (Schierenbeck 2003:102).

“När det är solklart så är det solklart. Reglerna säger detta eller lagen säger detta och det måste följas, i övrigt har jag mycket av en gråzon som jag kan jobba i hur jag vill...” (Respondent 2).

Respondent 2 berättar vidare att ifall beslutet skulle gå emot riktlinjerna på arbetsplatsen skulle hen fått konsekvenser av detta om beslutet inte hade gått att styrka i rutinerna. Respondent 2 berättar att beslutet hade bemöts negativt med samtal och vidare konsekvenser. Hen menar även på att det inte går att fatta ett beslut som inte följer de regler och riktlinjer som finns. Men

respondent lyfter även att det finns en gråzon i arbetet där handlingsutrymmet ger utrymme att gå utöver riktlinjerna om behovet för detta finns. Respondent 4 lyfter att hen har ett stort handlingsutrymme att fatta ett beslut i ett ärende så länge det går att motivera beslutet. Däremot om det skulle vara ett beslut som överstiger högre summor som exempelvis hyresskulder måste det tas vidare med någon på arbetsplatsen som har delegation på högre nivå.

Respondent 2 förklarar att det inte går att fatta ett beslut som går emot riktlinjerna. Men det handlingsutrymme sin socialsekreteraren har gör det möjligt för hen att göra egna bedömningar och fatta egna beslut (Svensson, Johnsson och Laanemets 2008:25). Trots rutinerna finns det utrymme för tolkning och det lämnas helt till socialsekreteraren, enligt författarna är det endast en ursäkt då reglerna har lämnat ett spelrum som är helt upp till socialsekreteraren (ibid). Varför socialsekreterarna ändå väljer att förhålla sig strikt till riktlinjerna går att förklara med att de kan möta negativa konsekvenser om de inte skulle göra detta. Det respondenterna har förklarat skulle det bemötas negativt med samtal, påminnelser och kontroller av det arbete som socialsekreteraren utför från cheferna. De regler och rutiner som har skapats i varje förvaltning skapas efter de resurser som finns. Om socialsekreterarna inte handlägger utifrån rutinerna innebär det att reglerna inte följs, vilket leder till att socialsekreterarna förhåller sig till rutinerna. Socialsekreterarna följer reglerna som finns istället för att ta ta upp en konflikt med chefen och faktiskt använda det handlingsutrymme de har.

Generellt har samtliga socialsekreterare besvarat frågan om när de inte kan påverka ett beslut ganska lika. Respondent 2, 3 och 4 har besvarat frågan med att de inte kan påverka beslutet om de inte har delegation i fråga och när lagen och riktlinjerna är väldigt tydliga.

“Det är lite svårt att svara generellt. Eftersom att alla ärenden är så komplexa och det är mycket att ta hänsyn till och så. Vi har ju som sagt ett väldigt stort handlingsutrymme och det är egentligen lite svårt att säga att vi egentligen inte skulle kunna fatta ett beslut som gynnar klienten. Det är ju lättare att fria än att fälla...” (Respondent 1).

Respondenterna har under intervjun uppgett att de har ett stort handlingsutrymme och att de har utrymme att fatta beslut som går emot riktlinjerna. Precis som respondent 1 berättar att det är lättare att fria än att fälla. Men respondenterna har samtidigt berättat att de förhåller sig till de riktlinjer som finns inom deras arbetsplats. Det går att konstatera att de inte använder sig av det handlingsutrymme de har i den utsträckning som de faktiskt kan göra.

7. Avslutande diskussion

Syftet med denna studie var att undersöka socialsekreterares erfarenheter av arbetet med ett barnperspektiv vid handläggningen av ekonomiskt bistånd. Frågeställningarna för denna studie besvarades genom en analys baserad på material från semistrukturerade intervjuer med socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd. Handläggning av ekonomiskt bistånd innebär att utreda individens rätt till bistånd. Utredningen av det ekonomiska biståndet ska vara individuell och behovsprövad efter individens specifika omständigheter (Socialstyrelsen 2015a:9). Detta innebär att socialsekreterarna måste göra en individuell bedömning i varje ärende.

Det analyserade resultatet lyfter betydelsen av ett barnperspektiv inom handläggningen av ekonomiskt bistånd för socialsekreterarna. Resultatet av det insamlade materialet har visat att innebörden av barnperspektivet innebär att barnets bästa ska beaktas i beslut som angår dem. Barnperspektivet har Barnkonventionen som grund och innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn (Unicef u.å) och innebär att barnets bästa ska utredas. Hur socialsekreterarna beaktar barnperspektivet har samtliga socialsekreterare uttryckt med att det finns ett barnperspektiv inom handläggningen, men var även eniga i att de kan anlägga ett betydligt starkare barnperspektiv i arbetet. En av anledningarna till detta var bland annat att de inte hade tid för att faktiskt träffa barnen och göra individuella bedömningar och ge utrymme för barnen att yttra sig. Ännu en fråga som låg till grund i denna studie var hur socialsekreterare uppfattar och förhåller sig till deras handlingsutrymme vid handläggningen av ekonomiskt bistånd med ett barnperspektiv. Socialsekreterarna styrs av lagar och riktlinjer på arbetsplatsen och förhåller sig till dem väldigt noga. Trots detta har socialsekreterarna belyst vikten av att beakta barnperspektivet och ibland gå utanför riktlinjerna och använda handlingsutrymmet för att bevilja extra bistånd.

Det resultatet som framkommit i denna studie har visat att det finns ett relativt litet barnperspektiv inom handläggningen av ekonomiskt bistånd. Mitt förslag till vidare forskning är vilket sätt kan man ändra i rutinerna för att anlägga ett större barnperspektiv inom Sveriges förvaltningar?

8. Referenslista

Ahrne, Göran & Svensson, Peter. (2011). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB.

Angelin, Anna & Salonen, Tapio. (2012). *Lokala handlingsstrategier mot barnfattigdom*. Kommission för socialt hållbart Malmö. Malmö Stad.

Arbetsmiljöverket. (2018). *Projektrapport "Socialsekreterares arbetsmiljö"*.
<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/rapporter/slutrapport-socialsekreterares-arbetsmiljo.pdf> [Hämtad 190505]

Astvik, Wanja. (u.å). *Socialsekreterares organisatoriska och sociala arbetsmiljö*. Arbetsmiljöverket.
<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/broschyrer/socialsekreterares-organisatoriska-och-sociala-arbetsmiljo-informationsblad.pdf> [190505]

Barnens Rätt I Samhället, BRIS. (u.å.). *Ekonomi*.
<https://www.bris.se/for-vuxna-om-barn/vanliga-amnen/vanliga-fragor-och-svar/ekonomi/>
[Hämtad 190419]

Barnombudsmannen. (2007). *I myndighetens uppdrag en undersökning av barnperspektivets genomslag i statliga myndigheter*. Stockholm: Barnombudsmannen.

Bryman, Alan. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Malmö: Liber AB.

Cederborg, Ann-Christin. (2012). Barnperspektiv i myndighetsutövning. I: *Locus* nr 1-2, s. 6-21.

Cooper, Kerris & Kitty Stewart. (2013). *Does money affect children's outcomes? A systematic*

review. Joseph Rowntree Foundation Report.

Eriksson- Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran. (2011). Intervjuer. I: Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB.

Lipsky, Michel (2010). *Street-level Bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. Andra uppl. New York: Russel Sage Foundation.

Näsman, Elisabet. (2012). *Barnfattigdom om bemötande och metoder ur ett barnperspektiv*. Stockholm: Gothia Förlag AB.

Ponnert, Lina. (2015). Barnets bästa i teori och praktik. När olika logiker möts. I: *Socionomens forskningssupplement*. Nr. 6.

Rennstam, Jens & Wästerfors, David. (2011). Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB.

Rädda Barnen. (2018). *Barnfattigdom i Sverige*.

https://resourcecentre.savethechildren.net/node/14233/pdf/rb_rapport_2018_final.pdf [Hämtad 190428]

Schierenbeck, Isabell. (2003). Vem bryr sig om regelverket? Om frontlinjebyråkrater, handlingsutrymme och förvaltningsdemokratisk legitimitet. I: Pirre, Jon & Rothstein (red.). *Välfärdsstat i otakt*. Malmö: Liber AB.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*.

Socialstyrelsen. (u.å.a). *Ekonomiskt bistånd - för privatpersoner*.

<https://www.socialstyrelsen.se/hittarattmyndighet/ekonomisktbistand> [Hämtad 190414]

Socialstyrelsen. (u.å.b). *Statistik om ekonomiskt bistånd*.

<https://www.socialstyrelsen.se/statistik/statistikefteramne/ekonomisktbistand> [Hämtad 190420]

Socialstyrelsen. (u.å.c). *Ekonomiskt bistånd - för socialtjänstpersonal*.

<http://www.socialstyrelsen.se/ekonomisktbistand> [Hämtad 190414]

Socialstyrelsen. (2003). *Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd*. Stockholm: Socialstyrelsen, Länsstyrelserna.

Socialstyrelsen. (2015a). *Beaktande av barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd En fallstudie av tre socialförvaltningar*.

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19699/2015-1-46.pdf> [Hämtad 190419]

Socialstyrelsen. (2015b). *Barnperspektiv (ekonomiskt bistånd)*

<https://www.socialstyrelsen.se/ekonomisktbistand/barnperspektiv> [Hämtad 190419]

Socialstyrelsen. (2018). *Statistik om ekonomiskt bistånd 2017*. Socialstyrelsen: Stockholm.

Svensson, Kerstin. Johnsson, Eva & Laanemets, Leili. (2008). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur & kultur

Sveriges Radio. (2018). *Barnfattigdomen och hemlösheten bland barn ökar*. [Radioprogram].

Sveriges Radio, P4, 20 december.

<https://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=101&grupp=28702&artikel=7113960>

[Hämtad 190415]

Naturmorgon (2013). *Har fåglar vårkänslor?* [radioprogram]. Sveriges Radio, P1, 23 mars.

Stridh, Johanna. (2010). *Barnperspektivet i ekonomiskt bistånd - att se med barnets ögon*. Malmö: Stadskontoret, Malmö stad.

Unicef. (u.å). *Barnkonventionen är vårt uppdrag*. Unicef: Stockholm.
<https://unicef.se/barnkonventionen> [Hämtad 190428]

Walker, Robert. (2005). *Social security and welfare concepts and comparisons*. Maidenhead: Open University Press.

Öberg, Peter. (2011). Livshistorieintervjuer. I: Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB.

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Jag heter Lejla Idrizovic och jag studerar till socionom på Lunds Universitet på Campus i Helsingborg. Jag går för närvarande min sjätte termin där jag skriver min kandidatuppsats. Syftet med min uppsats är att undersöka hur socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd beaktar barnperspektivet i handläggningen av ekonomiskt bistånd. Jag vill därför genomföra intervjuer med yrkesverksamma inom ekonomiskt bistånd med socionomexamen för att undersöka detta.

Jag hoppas att ni har möjlighet att ställa upp på en intervju och göra det möjligt för mig att genomföra min studie. En intervju tar ungefär en timme. Din medverkan är frivillig och du kan avbryta intervjun när du vill och dina uppgifter kommer att avidentifieras. Min uppsats beräknas vara klar i juni 2019 och om du vill får du gärna ta del av den.

Tack på förhand!

Lejla Idrizovic

Bilaga 2

Intervjuguide

Innan vi påbörjar intervjun vill jag först och främst tacka för att du tar din tid och ställer upp på intervjun då det möjliggör för mig att skriva min uppsats. Jag vill även informera dig om att syftet med intervjun och uppsatsen är att undersöka huruvida det finns ett barnperspektiv inom handläggningen av ekonomiskt bistånd och hur det beaktas. Intervjun är helt frivillig och du kan avbryta när du önskar utan att behöva förklara dig och om du känner för att ta en paus är det bara att säga till. Du kan välja att inte svara på de frågor du inte vill och ditt namn samt detaljer kommer endast att granskas av mig. När uppsatsen är klar kommer det inspelade materialet att raderas. Om det känns bekvämt för dig skulle jag gärna vilja spela in intervjun så att jag kan få ut så mycket information som möjligt. Det kommer endast att vara jag som lyssnar på det inspelade materialet och din identitet och känslig information som du uppger kommer att avidentifieras så att ingen utomstående kan identifiera dig.

Har du några frågor innan vi påbörjar intervjun?

Inledande frågor

1. Vad är din nuvarande arbetsuppgifter? Är det någon speciell titel?
2. Vad har du för andra erfarenhet av socialt arbete? Har du nytta av dem nu?
3. Hur länge har du arbetat på din nuvarande arbetsplats?
4. Hur upplever du din nuvarande arbetsuppgifter?

Barnperspektiv

5. På vilket sätt vill din arbetsplats att man lyfter in barnperspektivet i utredningen?
6. Vilken information fick ni av arbeta med barnperspektivet inom handläggningen av det ekonomiska biståndet?
7. Anser du att det är viktigt med ett barnperspektiv? Utveckla.

8. När i utredningen lyfter du in barnperspektivet? När blir det betydelsefullt?
9. Vad är det för skillnad mellan att beakta barnperspektivet i ett beviljande beslut och ett avslagsbeslut? Varför är det så?
10. Kan du beskriva hur du formulerar ett ställningstagande i ett beslut?
11. I vilken utsträckning blir detta ställningstagande en rutin?
12. Vilken utsträckning har barnet inflytande i det beslut som fattas?
13. Finns det någon möjlighet för barn att vara delaktiga i beslutet som rör dem?
14. Hur mycket träffar du barnen i ärendena där det finns barn?
15. Vad finns det för hinder samt möjligheter i utredningen med ett barnperspektivet?
16. Anser du att barnperspektivet beaktas tillräckligt i det löpande biståndet?
17. Hur skulle du vilja att ett barnperspektiv beaktas i ditt arbete?
18. Hur tror du att barnperspektivet i ditt arbete kommer att ändras när Barnkonventionen blir lagstiftat?

Handlingsutrymme

19. Hur ser du på de riktlinjer som finns inom ditt arbete?
20. Hur ser din delegationsnivå ut?
21. Upplever du att ditt arbete styrs av Socialtjänstlagen eller av befintliga rutiner och riktlinjer inom arbetsplatsen?
22. Hur stort handlingsutrymme har du att välja vilket beslut du fattar i ett ärende? Vad händer om det går emot?
23. Hur förhåller du dig till de riktlinjer och handlingsutrymme du har?
24. På vilket sätt kan du själv lyfta in barnperspektivet i handläggningen av ekonomiskt bistånd som är utöver riktlinjerna?
25. När kan du inte påverka ett beslutet?

Avslutande frågor

26. Är det något som du vill lägga till?
27. Har du några frågor till mig?